

การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย: กรณีศึกษาวัดบ้านโทะ
ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
Development of Community Market to Support Safe Agricultural
Products: A Case Study of Toh Village, Mueang Luang Subdistrict,
Huai Thap Than District, Sisaket Province

อรรถพล ศิริเวชพันธุ์

Autthapon Sirivejjabhandu

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

misterangkor@hotmail.com

Received: September 22, 2024 Revised: October 17, 2024 Accepted: October 29, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา 2) ศึกษาความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด และ 3) กำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมแก่พื้นที่ศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการระดมความคิดเห็น กับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 3 ภาคส่วนที่มีการคัดเลือกแบบเจาะจง คือ เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ผู้ประกอบการที่รับซื้อสินค้าเกษตรปลอดภัย และหน่วยงานภาครัฐในอำเภอยางชุมน้อย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการศึกษานี้ได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยพบว่า พื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตพืชดั้งเดิมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ผลไม้เขตร้อน สมุนไพร ผักพื้นบ้าน ส่วนพืชน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม 2) ความต้องการของชุมชน มี 3 ระยะ คือ ระยะต้นน้ำ (ความต้องการปัจเจก) คือ ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนปัจจัยการผลิต พันธุ์พืช หาดตลาด แก้ปัญหาน้ำและพลังงานทดแทน ระยะกลางน้ำ (ความต้องการมีส่วนร่วม) คือ การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อยกระดับเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ระยะปลายน้ำ (ความต้องการมาตรฐาน) คือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และการรับรองการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) 3) แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนพบว่า ได้มีการกำหนดการบริหารจัดการ ออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายดำเนินการ (สนับสนุน) ภายใต้ระเบียบการบริหารจัดการตลาด หรือธรรมนูญบ้านโทะ 10 ข้อ

คำสำคัญ: การพัฒนาตลาด ตลาดชุมชน สินค้าเกษตรปลอดภัย

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the current scenario of safe agricultural production in the study area, 2) survey a community needs on launching their safe agricultural products to the market, and 3) identify a suitable guideline for community market development to support safe agricultural products. This study applied qualitative research methodology. The information was gathered from 3 selected groups of key-informants, including agriculturist in Toh Village, entrepreneurs, and government officers in Huai Thap Than District. The data collecting methods included a semi-structured interview, a focus group discussion, and brainstorming. The researcher performed a content analysis to interpret the data collected, and present the results descriptively and systematically.

As to the scenario of safe agricultural production, there were three most common crops of the area: tropical fruits, herbs, and local vegetables. Besides, there was an increasing interest in oil crop production. The community survey showed community needs in 3 phrases: upstream phase (individual needs)--the community wanted the government to play a role in encouraging agricultural productivity by supporting agricultural inputs and marketing strategy, solving water problems, and facilitating renewable energy for agriculture; midstream phase (participation needs)--the community needed to seek collaborative partnerships with public and private organizations in order to start up a social enterprise; and downstream phase (standard needs--it is the needs of applying good agricultural practices (GAP) and fair trade standards. Finally, the guideline for community market development was identified. The management structure had been divided into two sections: the administration and the operation (support) under the regulations for market operating (according to GAP) or the Ban Tho-10-article constitution.

Keywords: Market Development, Community Market, Safe Agricultural Products

บทนำ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร (พ.ศ. 2561-2580) มีสาระสำคัญ คือ การพัฒนาการเกษตร ยกระดับความสามารถในการแข่งขันทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง เพื่อนำมาซึ่งโอกาสในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรในระยะ 20 ปี มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตในภาคเกษตรไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง โดยอาศัยการยกระดับการผลิตให้เข้าสู่คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย ทั้งนี้ “เกษตรปลอดภัย” เป็น 1 ใน 6 แผนย่อยที่มีความสำคัญ มีเป้าหมายในการสร้างสินค้าเกษตรเพื่อการยอมรับด้านคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการ กำหนดดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีที่จะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและในระดับครัวเรือนให้เป็นไปตามหลักการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร ตลอดจนการส่งเสริมด้านการขยายตลาด สนับสนุนให้

เกษตรกรทำเกษตรเชิงพาณิชย์ ควบคู่กับการขายตลาดให้ได้ร้อยละ 3 ต่อปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้ การส่งเสริมเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ยังต้องมีการกำหนดราคาที่เหมาะสม เพิ่มช่องทางการจำหน่าย ส่งเสริมการขาย อีกทั้งเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าเพื่อแก้ปัญหาค่าการถูกกดราคาสินค้าเกษตรอย่างเป็นระบบ (กลุ่มพัฒนากลุ่มเกษตรกร กองพัฒนาสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร, 2565)

บ้านโทะ ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ห่างจากอำเภอเมืองศรีสะเกษราว 45 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอห้วยทับทัน ราว 5 กิโลเมตร แต่เดิมมีบรรพบุรุษอพยพมาจากบ้านอ้อและบ้านเมืองน้อย มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น คือ ต้นลูกโทะ (ภาษาเขมร) จึงกลายเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง, 2560) ด้วยศักยภาพของชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพื้นที่ราบและแหล่งน้ำ จึงเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย 7 หมวด คือ ผลไม้ สมุนไพร ผักพื้นบ้าน พืชกินหัว ัญช พืชอาหารสัตว์ และพืชน้ำมัน โดยมีการระบุประเภทไว้ในผลการศึกษาประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ กรณีดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ (2557) ที่รายงานว่า สินค้าเกษตรปลอดภัย คือ กระบวนการผลิตที่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรทั่วไป เช่น ปุ๋ย ฮอร์โมน สารเร่งการเจริญเติบโต สารเคมีควบคุมแมลงศัตรูพืช สารกำจัดวัชพืช แต่มีความระมัดระวังในการใช้มากขึ้น มีการใช้ตามขนาดและข้อกำหนดอย่างชัดเจนมีการเว้นระยะการใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร (2557) รายงานเพิ่มเติมว่า ผลลัพธ์ของการตลาดของสินค้าเกษตรปลอดภัย คือ เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในเชิงคุณภาพ มากกว่าเชิงปริมาณ ทั้งนี้จากสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า บ้านโทะเปรียบเสมือนครัวของอำเภอห้วยทับทัน ด้วยบทบาทหน้าที่ในการผลิตสินค้าทางการเกษตรส่งต่อไปยังตัวอำเภอ เป็นวัตถุดิบที่สนับสนุนกิจการ “ไถ่อย่างห้วยทับทัน” คือ ไม้ผัด และพืชผักที่ใช้ประกอบอาหาร (ลาบ ส้มตำ เป็นต้น) ทั้งนี้ แม้ชุมชนจะเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ ทว่ายังขาดตลาดหรือสถานที่จัดจำหน่ายในชุมชนโดยตรง ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีทิศทางเดียวกับที่สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตรกรมส่งเสริมการเกษตร (2560) รายงานว่า ชุมชนส่วนใหญ่เมื่อผลิตสินค้าได้ มักขาดความเชี่ยวชาญเรื่องการตลาด ผลผลิตทางการเกษตร มีระยะเวลาในการเก็บรักษาสั้น ทั้งนี้ เมื่อผลผลิตมีจำนวนมาก มักจำหน่ายทางอ้อม (ผ่านพ่อค้าคนกลาง) จากกรณีดังกล่าว พบว่าสินค้าทางการเกษตรของบ้านโทะ หมู่ 8 นั้น ถูกกำหนดจากผู้ประกอบการภายนอก ในขณะที่เกษตรกรบางส่วนต้องเดินทางไปจำหน่ายยังตัวอำเภอห้วยทับทัน ในรูปแบบของการเร่ขายตามสถานที่ราชการ ตลาดนัด และแผงลอยในตลาดสด เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดรายได้ที่ไม่แน่นอน เพิ่มต้นทุน ทั้งที่เกษตรกรนั้นผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมาก แต่ขาดการระบาย เนื่องจากตลาดนั้นมีจำกัด

จากความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย: กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อพัฒนาให้บ้านโทะเป็นศูนย์กลางการผลิต รวบรวม และจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยครบวงจร ที่สอดคล้องกับ Food and Agriculture Organization of the United Nations (2002) ซึ่งรายงานเชิงหลักการว่า คุณภาพผลผลิตทางการเกษตร นอกจากจะเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมและการเกษตร

ของท้องถิ่น ยังต้องมีเป้าหมายการผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชนหรือจำหน่ายตรง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่เกิดจากการขับเคลื่อนของชุมชนฐานราก โดยการรวมตัวส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบัน หรือ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค เป็นความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีองค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความโปร่งใส ความไว้วางใจ ความสัมพันธ์แบบแนบแน่น และการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2561) รายงานว่า แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร คือ การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรมีพื้นฐานจากด้านการผลิตการตลาดและหลักทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้สามารถเห็นช่องทางการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตร การสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้าทางการเกษตร ซึ่งการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยของบ้านโทะครั้งนี้ จะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของภาคการเกษตรที่จะเป็นต้นแบบ (Best Practice) ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย ทั้งในระดับอำเภอและในระดับจังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสม กรณีศึกษาบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เอกชน และภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด (วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 1-2) กลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกร 25 คน และผู้นำชุมชน 5 คน ที่มีภูมิลำเนาในบ้านโทะ หมู่ 8 โดยกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (หัวหน้าครัวเรือน) รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน ซึ่งทั้งหมดมีเงื่อนไข คือ ต้องเป็นเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
 - 1.2 ประเด็นแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสม (วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 3) กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย ตามแนวคิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคการเกษตรระดับชุมชน ของกังสดาล เข้าวัดมนกุล (2560) ประกอบด้วย เกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากข้อ 1.1 (จำนวน 30 คน) และเพิ่มเติมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น จำนวน 10 คน

ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 1) เทศบาลตำบลห้วยทับทัน 2) เกษตรอำเภอห้วยทับทัน 3) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง 4) องค์การบริหารส่วนตำบลกล้วยแก้ว 5) พัฒนาชุมชนอำเภอ 6) ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร (ไถ่ย่างห้วยทับทัน) 7) วัดบ้านโนทะ 8) โรงเรียนบ้านโนทะ 9) ผู้ประกอบการตลาดนัด และ 10) มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) ผลผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในปัจจุบัน เช่น ประเภทพืชผักและปริมาณผลผลิตต่อการประกอบการผลิต จำนวนเกษตรกร และพื้นที่การเพาะปลูก เป็นต้น 2) อุปสรรคและปัญหาในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และ 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2 ประเด็นทราบความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด ใช้การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) ความต้องการระยะต้นน้ำ 2) ความต้องการระยะ กลางน้ำ และ 3) ความต้องการระยะปลายน้ำ

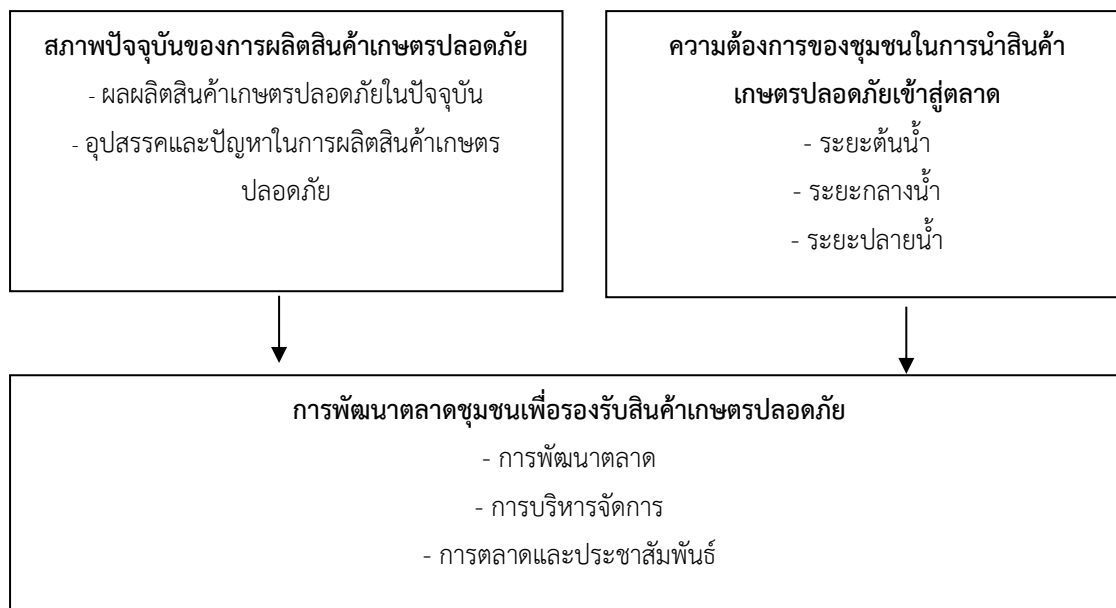
2.3 ประเด็นแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย ใช้การระดมความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) แนวคิดการพัฒนาตลาด 2) การบริหารจัดการ และ 3) การตลาดและประชาสัมพันธ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือจากต้นสังกัดเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นทำการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ณ คริวเรือนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ในช่วงเดือนที่ 1-4 ของการทำวิจัย โดยขออนุญาตบันทึกข้อมูลภาพและเสียง สำหรับในช่วงเดือนที่ 5-8 ดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีโอกาสแสดงความต้องการร่วมกัน ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง และในช่วงเดือนที่ 9-12 ผู้วิจัยจัดเวทีระดมความคิดเห็น กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลห้วยทับทัน ทั้งนี้ภายใต้ข้อกำหนดและเงื่อนไขของหลักจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ทางสังคมศาสตร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมด (วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1-3) ทำการวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่และการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ด้วยการให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Reasoning) จากนั้นทำการพรรณนาสรุปในรูปแบบรายงานการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา

จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรกร/ผู้นำชุมชนบ้านโทะ หมู่ 8 จำนวน 30 คน สามารถสรุปประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ผลผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในปัจจุบัน

ปัจจุบันบ้านโทะ หมู่ 8 (พ.ศ. 2567) เป็นแหล่งผลิตพืชผักและสินค้าเกษตรปลอดภัย ครอบคลุม 7 หมวดที่สำคัญ ประกอบด้วย ผลไม้ สมุนไพร ผักพื้นบ้าน พืชกินหัว ธัญพืช พืชอาหารสัตว์ และพืชน้ำมัน ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ศึกษา

ประเภทพืชผักปลอดภัย	จำนวน (ชนิด)	ชนิด	รอบการผลิต ต่อปีปฏิทิน	ร้อยละ เกษตรกร ที่ปลูก	ตลาดรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย
ผลไม้	16	มะปราง เงาะ มังคุดทุเรียน น้อยหน่า ลำไย แดงไทย พุทรา ขนุน มะเฟือง มะไฟ แดงโม อินทผลัม กล้วย กระท้อน ส้มโอ	1-2	25	- ตลาดสดเทศบาล ตำบลห้วยทับทัน - ตลาดนัดคลองถม (ห้วยทับทัน)
สมุนไพร	10	กระเพรา ขิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด ฟ้าทะลายโจร มะระขี้นก สะระแหน่ ชะพลู ว่านหางจระเข้	2-3	70	- โรงพยาบาล ห้วยทับทัน

ประเภทพืชผัก ปลอดภัย	จำนวน (ชนิด)	ชนิด	รอบการผลิต ต่อปีปฏิทิน	ร้อยละ เกษตรกร ที่ปลูก	ตลาดรองรับสินค้า เกษตรปลอดภัย
ผักพื้นบ้าน	9	ผักแขยง ผักชีลาว แมงลัก ผักติ้ว ผักเสี้ยน มะแขว่ง มะฮึก ผักแพว ผักเม็ก	3	65	- ร้านอาหารพื้นบ้าน (ไถ่ย่าง)
พืชกินหัว	8	มันแกว หอม กระเทียม เผือก มันเทศ หัว บุก กลอย	2	35	- ผู้ประกอบการ (รถ พุ่มพวง)
ธัญพืช	7	มะม่วงหิมพานต์ ลูกเดือย ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง งา	1	15	- โมเดิร์นเทรดในเขต อำเภอเมืองฯ
พืชอาหารสัตว์	6	กระถิน ข้าวโพด หม่อน มันสำปะหลัง อ้อย หญ้า	2	40	- เกษตรกร/ผู้เลี้ยง ปศุสัตว์ในชุมชน
พืชน้ำมัน	4	ปาล์ม สับปะรด ถั่วเหลือง ละหุ่ง	1	5	- โรงงานผลิต ไบโอดีเซล

จากตารางที่ 1 พบว่าผลไม้ สมุนไพร พืชอาหารสัตว์ พืชกินหัว และผักพื้นบ้าน มีปริมาณมากที่สุด และมีรอบการผลิตไม่ต่ำกว่า 2-3 ครั้งต่อปี ส่วนธัญพืชขึ้นจะปลูกในลักษณะพืชหลังนาเพื่อปรับปรุงดิน จึงมีวงจรการปลูกเพียง 1 ครั้งต่อปี ส่วนพืชน้ำมันนั้น ขึ้นอยู่กับชนิดพันธุ์ที่ปลูกและความเชี่ยวชาญของเกษตรกร โดยบ้านโทะ หมู่ 8 มีประชากรทั้งสิ้น 770 คน (พ.ศ. 2567) ประกอบอาชีพเกษตรกรกว่าร้อยละ 65 ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด อย่างไรก็ตามพบว่าผลผลิตในแต่ละปีมีราคาไม่แน่นอน เกษตรกรจึงเน้นการผลิตพืชไร่มากกว่าพืชสวน เนื่องจากมองว่ามีความเสี่ยงน้อยกว่า และได้ผลผลิตเพื่อจำหน่ายในเวลาอันสั้น กระจายไปยังตลาดสดและร้านค้าที่รับซื้อโดยตรง

นอกจากนี้บ้านโทะ หมู่ 8 ยังมีศักยภาพในการเป็นแหล่งผลิตและการศึกษาดูงาน ดังจะเห็นได้จากฐานการเรียนรู้ดังต่อไปนี้ 1) จักสาน 2) ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์พืช 3) ไม้กวาด 4) อินทผลัม 5) สวนหมาก 6) ขนมไทยและพื้นบ้าน 7) ไข่นกกระทา 8) ไข่เค็ม 9) ข้าวหมากและเครื่องดื่มหมักพื้นบ้าน 10) สมุนไพร และการแปรรูป 11) การทอผ้า ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม 12) โคก หนอง นา 13) ปศุสัตว์ ประมงพื้นบ้าน และการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ/ครึ่งบกครึ่งน้ำ 14) การเพาะพันธุ์พืช และ 15) การผลิตปลาร้า จากฐานการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ศักยภาพของบ้านโทะ หมู่ 8 ออกได้เป็น 4 กลุ่มพื้นที่ คือ 1) กลุ่มพื้นที่ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วัดบ้านโทะ หนองโทะ ศาลาประชาคม สวนเกษตรภายในวัด สิม (อุโบสถ) และศาลปู่ตา เป็นต้น 2) กลุ่มพื้นที่พืชไร่ บริเวณทางตอนเหนือของชุมชน มุ่งเน้นการปลูกข้าวพันธุ์ต่าง ๆ 3) กลุ่มพื้นที่พืชสวน ประกอบด้วย สวนอินทผลัม และสวนหมาก และ 4) กลุ่มพื้นที่ชุมชน เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการแปรรูป เช่น ปลาร้า ไข่เค็ม จักสาน การผลิตไม้กวาด แปรรูปสมุนไพร โดยมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนออมทรัพย์เพื่อการผลิตและแปรรูป เพื่อบริหารจัดการสินค้าเกษตรปลอดภัย ทว่ามุ่งเน้นเฉพาะการผลิตและการรวบรวมผลผลิตเป็นหลัก ยังไม่มีตลาดรองรับโดยตรงอย่างเป็นรูปธรรม

อุปสรรคและปัญหาในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย

เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 สะท้อนว่า อุปสรรคในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย สามารถจำแนกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ขาดองค์ความรู้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการผลิต ปัญหาดินเค็ม ปัญหาสารเคมีตกค้าง ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการลงทุนเกษตร ปัญหาแรงงานขาดแคลน ค่าจ้างแพง ปัญหาวัชพืช โรคพืช เชื้อรา ศัตรูพืชต่าง ๆ ต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาที่ดินทำกิน ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งและในช่วงการปลูกพืชหลังนา และ 2) ปัจจัยภายนอก คือ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐที่ต่อเนื่อง ภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (ภาวะโลกร้อน) และตลาดรองรับสินค้าอยู่ภายนอกชุมชน ดังที่ เกษตรกรรายหนึ่งได้กล่าวว่า “เกษตรกรเรา ไม่ได้จนหนทาง...แต่จนปัญญา จนปัญญาที่จะจัดการกับภัยธรรมชาติ กับต้นทุนการผลิตสูง บางปัจจัยควบคุมได้เพราะชาวบ้านรวมกลุ่มกันแก้ปัญหา (ปัจจัยภายใน) แต่บางปัจจัยก็ยากให้หัวหน้า (หน่วยงานภาครัฐ) เข้ามาช่วยเหลือ เพราะลำพังชาวบ้านหรือเกษตรกร ไม่สามารถจัดการน้ำที่ต้นทาง ไม่สามารถหาตลาดมาซื้อสินค้าได้”

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยภายในชุมชนนั้น มีการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกมาระยะหนึ่ง ทว่าขาดความต่อเนื่อง ทำให้สินค้าที่ผลิตได้ไม่มีตลาดที่แน่นอน เนื่องจากเกษตรกรพึ่งพาช่องทางตลาดจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามาสนับสนุนโดยตลอด อีกทั้งขาดเมล็ดพันธุ์หรือกล้าไม้ที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูก ซึ่งพืชผักบางชนิดเมื่อเสร็จสิ้นโครงการจากภาครัฐแล้ว ชาวบ้านไม่สามารถที่จะจัดหาเองได้ หรือจำเป็นที่จะต้องไปขอความอนุเคราะห์ในตัวอำเภอเมืองศรีสะเกษ ซึ่งไม่สะดวกและเป็นต้นทุนในการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

ความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรกรและผู้นำชุมชนบ้านโทะ หมู่ 8 จำนวน 30 คน สามารถสรุปประเด็นความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด โดยได้ทำการวิเคราะห์ร่วมกันออกได้เป็น 3 ระยะ ภายในช่วงเวลา 5 ปี ซึ่งสามารถอธิบายเป็นภาพรวม ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด

ความต้องการ	ผลจากการสนทนากลุ่ม
ระยะต้นน้ำ (ความต้องการ เร่งด่วน) ปีที่ 1-2	ระยะต้นน้ำ มีลักษณะเป็นความต้องการทั่วไปเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคจากการทำการเกษตร ประกอบด้วย ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือปัจจัยการผลิต หาดตลาดรองรับสินค้าเกษตร การใช้น้ำบาดาล และปัญหาน้ำกร่อย/เค็ม การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ การใช้พลังงานทดแทนเพื่อการเกษตร ส่งเสริมให้ตำบลเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิต ช่วยเหลือนวัตกรรมกรรมการเกษตร เครื่องจักรกลทางการเกษตร การอบรมให้ความรู้ในการผลิต การบูรณาการทุกหน่วยงานที่จะดำเนิน ซึ่งโครงการของรัฐบาลที่จะเข้ามาช่วยเหลือต้องมีความต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผลโครงการ ส่วนนวัตกรรมและเทคโนโลยีเกษตรที่ต้องการ ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) โดรนเพื่อการเกษตร ปิมน้ำบาดาล (ซัมเมอร์ส) เทคโนโลยีเก็บกักน้ำผิวดิน ธาตุคาร์บอนได้อิน รวมไปถึงกังหันพลังลม เป็นต้น
ระยะกลางน้ำ (ความต้องการ ต่อยอด) ปีที่ 2-3	ระยะกลางน้ำ มุ่งเน้นการรวมกลุ่ม กล่าวคือ มีความต้องการทักษะการบริหารธุรกิจมาใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการระดมทุนเพื่อเป็นปัจจัยที่จะยกระดับวิสาหกิจชุมชน เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยร่วมมือกับภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ภาคเอกชน (ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร) และสถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ) เพื่อช่วยถ่ายทอดความรู้และทักษะทางธุรกิจ กฎหมาย การจัดทำบัญชีสินค้าของชุมชน ทั้งนี้ในเขตอำเภอห้วยทับทันนั้น ยังไม่มีการนำเอากลุ่มที่ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยไปจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากทางกลุ่มนั้นมีรายได้ที่ไม่แน่นอน มีเพียงการปันผลกำไรแก่สมาชิกเพื่อเป็นรายได้เสริมเป็นครั้งคราว จึงยังไม่สามารถจัดการผลกำไรที่ได้ไปสู่สังคม แต่หากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ทางชุมชนก็มีความพร้อมที่จะดำเนินการระดมทุนเพื่อผลักดันตนเอง ซึ่งทางชุมชนเสนอตัวเลือกกว่ารูปแบบการดำเนินการดังกล่าวควรมีลักษณะดังนี้ 1) การจัดตั้งโดยหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้แบบเบ็ดเสร็จ 2) การจัดตั้งเพื่อรองรับการสนับสนุนหรือมีแรงจูงใจจากภาครัฐ 3) ชุมชนดำเนินการขึ้นเอง โดยการรวบรวมสมาชิกและการระดมทุน และ 4) เกิดจากการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐในอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้ควรมีการกำหนดพันธกิจที่เกี่ยวข้องเฉพาะกำไรและผลตอบแทนเป็นหลัก ระหว่างสมาชิกที่อยู่ในตำบลเดียวกันหรือใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในอนาคตนั้น ทางชุมชนมีแผนที่จะขยายขอบเขตการผลิตให้มากขึ้น จึงมีผู้เสนอว่าควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจควบคู่กันไป ทั้งในระยะเร่งด่วน (Quick Win) ระยะกลาง และระยะยาว ตามสถานการณ์ที่มีการผันผวนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม การกำหนดพันธกิจนั้น ควรให้ความสำคัญ 3 มิติ คือ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และขยายโอกาส” โดยพันธกิจควรกำหนดให้ครอบคลุมทั้งการผลิต การแปรรูป และการตลาด ตลอดจนการบูรณาการพันธกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่เดิมของบ้านโทะ หมู่ 8 ร่วมกับพันธกิจของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องมิติทางเดียวกัน เพื่อมุ่งสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไปในอนาคต
ระยะปลายน้ำ (ความต้องการ ระยะยาว) ปีที่ 3-5	ระยะปลายน้ำ มุ่งเน้นมาตรฐาน การรับรองคุณภาพ และการขับเคลื่อนตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ซึ่งชุมชนต้องการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ เอกชน หรือหน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐ (NGOs) เพื่อให้ตลาดสามารถดำเนินงานไปพร้อมกับการรับรองมาตรฐาน เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) การรับรองมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพหรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าเกษตร (มาตรฐาน Q) การรับรองการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) และการรับรองปัจจัยการผลิต แหล่งการผลิต หรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ เครื่องหมายรับรอง (Organic Thailand) เป็นต้น อีกทั้งต้องการให้กิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยทับทัน ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการเกษตร ยกกระดับความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ทั้งในระดับบุคคลและการรวมกลุ่ม นอกจากนี้ ยังต้องการเชื่อมสินค้าเกษตรในพื้นที่กับภาคเอกชน ร้านสะดวกซื้อ โมเดิร์นเทรด เพื่อยกระดับสินค้า เชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรปลอดภัย ภายใต้ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด (Cluster) ในการกระจายสินค้าและแลกเปลี่ยนสินค้ากับจังหวัดอื่น อีกทั้งต้องการให้มีการขับเคลื่อนสินค้าเกษตรปลอดภัย ผ่านโครงการต่าง ๆ หรืองานประเพณีประจำอำเภอ ประจำจังหวัด เช่น งานสืบสานตำนานพันปีประเพณีไหว้พระธาตุ 15 ค่ำ เดือน 3 ของอำเภอ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการสร้างตราสินค้า (แบรนด์) กำหนดช่องทางการตลาด ในรูปแบบการขายตรงโดยเกษตรกร อีกทั้งการพัฒนาตลาดรองรับที่จะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

จากตารางที่ 2 ในประเด็นความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด ทั้ง 3 ระยะ มีความเชื่อมโยงกับแนวคิด/ทฤษฎี “ห่วงโซ่คุณค่า” (Value Chain) ซึ่ง ณ ที่นี้หมายถึงกิจกรรมทางการเกษตรที่สัมพันธ์กัน เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้า โดยเริ่มต้นตั้งแต่วัตถุดิบ การจัดการวัตถุดิบ การนำวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิต ตลอดจนการจัดจำหน่ายในระบบตลาดชุมชน ซึ่งห่วงโซ่คุณค่าของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 10 มีลักษณะ คือ เกษตรกรซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบการมารวมตัวกัน มีการแบ่งขอบเขตของกิจกรรมแล้วส่งต่อคุณค่าในแต่ละขั้นตอน 3 ระยะ คือ 1) กระบวนการก่อนการผลิต 2) กระบวนการผลิต และ 3) กระบวนการหลังผลิต โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ผลิตพืชผักปลอดภัยและส่งมอบสินค้าผ่านระบบตลาดที่มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค

แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เอกชนและภาครัฐ

จากการระดมความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ณ ที่นี้คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน สามารถสรุปประเด็นแนวทางการพัฒนาตลาดชุมชน (ซึ่งยังไม่เคยมีมาก่อน) เพื่อเริ่มต้นที่จะเป็นสถานที่รองรับสินค้าเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เอกชน และภาครัฐ ได้ดังต่อไปนี้

แนวคิดการพัฒนาตลาด

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่วัดบ้านโทะเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยจำแนกพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) หน้าที่วัด ติดถนนหมายเลข 3013 เป็นส่วนสำหรับจำหน่ายของผู้ประกอบการภายในชุมชนหรือบริษัทใกล้เคียง ประกอบด้วย ศาลาประชาคม ลานหน้าวัด และเล้าข้าว เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่าย ที่จอดรถ จุดเช็คอิน กองอำนวยการ จุดแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จุดกระจายสินค้าทางการเกษตร ตลอดจนศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (กรณีมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต) เป็นต้น 2) ภายในวัด เป็นส่วนสำหรับจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการภายนอกชุมชน มีลักษณะเป็นตลาดนัด (ชาวบ้านมักเรียกติดปากว่าคลองถม) และ 3) พื้นที่หลังวัด เป็นส่วนจัดสรรสำหรับคนในชุมชนเพื่อทำการเกษตร เชื่อมต่อไปยังหนองโทะ ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งศึกษาดูงานหรือแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร) ได้

การบริหารจัดการ

จากการระดมความคิดเห็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีการกำหนดการบริหารจัดการ ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธาน เภรัญญิก และคณะที่ปรึกษา และส่วนที่ 2 ฝ่ายดำเนินการ (สนับสนุน) ประกอบด้วย ฝ่ายการตลาด ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ฝ่ายตรวจสอบคุณภาพ ฝ่ายรักษาพยาบาล และฝ่ายปฎิคม ซึ่งดำเนินการภายใต้บุคลากรและผู้นำภายในชุมชนทั้งหมด สำหรับระเบียบการบริหารจัดการและดำเนินการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ซึ่งมีติเรียกว่า “ธรรมนูญบ้านโทะ 10 ข้อ” ได้รับการกำหนดขึ้น อันเป็นผลจากกระบวนการวิจัย ซึ่งช่วยให้เกิดกลไกการบริหารจัดการตลาด และแก้ไขปัญหาความต้องการที่หลากหลายของเกษตรกร/ผู้ประกอบการให้มีเอกภาพมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สินค้าที่จัดจำหน่าย ต้องเป็นสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชนหรือขอบเขตอำเภอห้วยทับทันเท่านั้น คือ Zone 1 (สำหรับพื้นที่บริเวณ Zone 2 ซึ่งเป็นตลาดคลองถม สามารถให้ผู้ประกอบการภายนอก และสินค้าที่ผลิตจากภายนอก เข้ามาจำหน่ายได้)
2. ผู้ประกอบการใน Zone 1 ต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนหรือขอบเขตอำเภอห้วยทับทันเท่านั้น
3. ใน Zone 1 จำกัดสินค้าให้จำหน่ายได้เฉพาะสินค้าเกษตรปลอดภัย ไร้สาร ปลอดภัย หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการเห็นสมควร
4. กำหนดจัดตลาดในวันพุธ โดยในช่วงเดือนแรก อาจจัดเดือนละหนึ่งครั้ง แต่หากได้รับการตอบรับที่ดีอาจมีการพิจารณาให้มีการจัดในวันอื่นเพิ่ม สัปดาห์เว้นสัปดาห์ หรือทุกสัปดาห์ ทั้งนี้มีการกำหนดช่วงเวลาของตลาด คือ Zone 1 ฝั่งตลาดเกษตรปลอดภัย ตลาดดำเนินการเวลา 10.00–15.00 และ Zone 2 ฝั่งตลาดนัด เวลา 15.00–19.00 อย่างไรก็ตาม สามารถเปลี่ยนแปลงเวลาได้ตามความเหมาะสม ตามมติคณะกรรมการ
5. ต้องมีการจัดเวรรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย สุขอนามัย โดยการมีส่วนร่วมระหว่างอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรส.) เป็นต้น
6. กำหนดการเก็บค่าเช่าแผง ออกเป็น 3 ขนาดกิจการ คือ S/M/L โดยระยะแรกของการดำเนินการตลาด อาจสร้างแรงจูงใจโดยการยกเว้นการเก็บค่าธรรมเนียมเช่าแผง (เฉพาะ Zone 1) ทั้งนี้เมื่อกิจการของตลาดดำเนินการต่อเนื่องได้ระยะหนึ่ง จะมีการเก็บค่าเช่าแผงในอัตราเริ่มต้นที่ 20 บาท และมีการเก็บค่าเช่าในอัตราก้าวหน้าตามความเหมาะสม การทำสัญญา เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมติของคณะกรรมการเป็นสำคัญ
7. เปิดโอกาสให้ Zone 1 เป็นพื้นที่รวบรวมและจัดจำหน่ายสินค้าให้กับชาวบ้านหรือผู้ประกอบการรายย่อย (ฝากขาย) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ผลิตโดยคนยากจน ผู้มีรายได้น้อย และผู้สูงอายุ เป็นต้น
8. ควรมีการกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ หรือผลกำไรที่ได้จากการบริหารจัดการตลาดในอนาคตในรูปแบบของกองทุน สวัสดิการแก่คณะกรรมการหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีการหักเข้ากองทุนหรือหน่วยงานองค์กรระดับชุมชน เพื่อใช้สำหรับเป็นงบประมาณในการพัฒนาชุมชนต่อไป
9. กำหนดวาระของคณะกรรมการ วาระละ 2 ปี โดยคณะกรรมการสามารถเพิ่มเติม ถอนตัวได้ หรือต่ออายุได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการ
10. กำหนดให้มีการสรุปผลการดำเนินงานของตลาด แสดงผลประกอบการ ชี้แจงบุคคล ขาดทุน กำไร ตลอดจนการสรุปปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงาน เดือนละ 1 ครั้ง (สัปดาห์สุดท้ายของเดือน) หรือตามความเหมาะสม ยืดหยุ่น ตามที่คณะกรรมการกำหนดขึ้นในแต่ละเดือน

การตลาดและประชาสัมพันธ์

แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชน ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนและให้ความสำคัญ คือ การตลาดและประชาสัมพันธ์ทั้งออนไลน์ (พื้นที่หน้าวัดบ้านโทะ) และออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้ เชื่อมโยง/เข้าถึงผู้บริโภคให้ทันยุคสมัย ซึ่งผลการระดมความคิดเห็นดังกล่าวเกิดเป็นโมเดล 7+3 ที่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) สถานการณ์การจำหน่ายในปัจจุบัน 7 ช่องทาง ได้แก่ การจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยในตลาด

บ้านโทะ สถานที่ราชการในตำบลเมืองหลวงและอำเภอยะหริ่ง สังก่อออนไลน์ (ประเภทพิมพ์ข้อความ) ขายส่งในตลาดกลางของอำเภอ ขายตรงไปยังร้านอาหาร รถพุ่มพวง และขายผ่านโทรศัพท์ (การสนทนา) และ 2) แผนการจำหน่ายในอนาคต 3 ช่องทาง (ออนไลน์ ฝากขาย/ตัวแทน และขายตรง) ได้แก่ จำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ (ประเภทการสร้างสื่อ) ผ่านช่องทางของภาคเอกชน (Marketplace) เช่น Shopee Lazada TikTok รวมถึงโครงการแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ครบวงจร สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบยั่งยืน (RJ38) โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และเครือข่ายทั่วประเทศ ตลอดจนช่องทางการตลาดของชุมชน คือ เพจบ้านโทะ หมู่ 8 ตำบลเมืองหลวง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ 33210 (Facebook) นอกจากนี้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ยังมีเครือข่ายกับตำบลข้างเคียง คือ ตำบลผักไหม ตำบลจานแสนไชย และตำบลกล้วยกว้างเพื่อร่วมกันหาตลาดรองรับ รวบรวมผลผลิต กรณีที่สินค้าไม่เพียงพอในช่วงที่มีความต้องการบริโภคสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเทศกาลถือศีลกินผัก (กินเจ) และเทศกาลปีใหม่ สำหรับการขายตรง โดยใช้ตลาดบ้านโทะ ซึ่งติดถนนใหญ่ (ทางหลวง 3013 ห้วยทับทัน-ปรางค์กู่) เป็นตลาดและจุดกระจายสินค้า นอกจากนี้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 จะยังคงนำสินค้าไปจำหน่ายด้วยตนเอง ตามสถานที่ราชการ หรือตลาดสดแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงกับทางอำเภอและจังหวัดในการประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ (สวท.ศรีสะเกษ) ตลอดจนเทศกาลหรืองานประจำปีของอำเภอและจังหวัด เป็นต้น สำหรับการตลาดและประชาสัมพันธ์ในอนาคตนั้น ชุมชนมีความต้องการบูรณาการหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัย ภายใต้ระบบตลาดนำการผลิต โดยพัฒนาผ่านช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 และพื้นที่ข้างเคียงเป็นผู้ประกอบการที่มีตลาดสำหรับสินค้าเกษตรปลอดภัยให้เติบโต สร้างรายได้ ขยายโอกาส โดยมีเป้าหมายเป็นเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย: กรณีศึกษากันโทะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ ได้ทำการอภิปรายผล ไล่เรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นการสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 นั้น มีความสามารถในการผลิตที่หลากหลาย ทว่ายังขาดทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลมานะ (2558) ที่ได้วิจัยเรื่อง ศักยภาพการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาด้านการจัดการตลาดผลิต วิเคราะห์ศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาด้านการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า การจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา เกษตรกรผลิตได้ดี แต่ขาดการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรที่เป็นระบบ และพบว่าการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรควรได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และสร้างการสร้างเครือข่ายภายในกลุ่ม สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ได้ลงความเห็นร่วมกันนั้น มีทั้งปัจจัยที่เป็นระดับปัจเจกและปัจจัยระดับสังคม ดังที่พิรัชย์ กุลชัย (2550) ที่ได้วิจัย

เรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ตลาดเกษตรอินทรีย์มีปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน คือ 1) ปัญหารัฐบาลไม่มีความชัดเจนและการสนับสนุนขาดความต่อเนื่อง 2) ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีจำนวนน้อยราย 3) ผู้บริโภคมีจำนวนจำกัด 4) ภาคเอกชนยังขาดทิศทางการจัดจำหน่ายที่ชัดเจน อนึ่ง วีระศักดิ์ สมยานะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง ศักยภาพและการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร มีจุดแข็งคือสินค้ามีคุณภาพ ทว่าจุดอ่อนคือมีความต้องการเพียงในระดับชุมชน ตลาดไม่มีความหลากหลาย ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อม คือมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 มีความต้องการที่จะกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมกับการผลิตของตนเอง จึงเกิดแนวคิดการรวมกลุ่มเครือข่ายด้านการเกษตร จากวิสาหกิจชุมชนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือด้านการผลิต การให้ความรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างตลาดร่วมกันระหว่าง 3 ตำบลในเขตอำเภอห้วยทับทัน คือ ตำบลเมืองหลวง ตำบลกล้วยกว้าง และตำบลจานแสนไชย ซึ่งเครือข่ายในลักษณะนี้สอดคล้องกับเชษฐา จงกนกพล (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษในโรงพยาบาลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกที่มาจำหน่ายผักปลอดสารพิษในโรงพยาบาลบรบือ เป็นเกษตรกรในพื้นที่เกษตรเสื่อมโทรม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเดิมมีการผลิตสินค้าทางการเกษตร แต่ไม่มีสถานที่จำหน่ายผลิตผล โดยปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษดังกล่าว นั้น คล้ายคลึงกับเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 คือ 1) กลุ่มผู้ขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย รวมทั้งคนในชุมชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน และร่วมประเมินผลการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมและการประสานงานของเครือข่ายการทำงานในพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ (เกษตรอำเภอห้วยทับทัน และศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ) ทำให้มีการดำเนินงานตามรูปแบบเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการทำงานในพื้นที่ การทำงานที่มีกระบวนการอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสนับสนุน ที่ค่อนข้างประสบผลสำเร็จโดยกระบวนการสร้างเครือข่ายทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด

2. ประเด็นความต้องการของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 พบว่า มีความต้องการ 3 ระดับ (ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ) ที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับสุพัฒตรา คณานิตย์ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากหน่วยงานภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01 ได้แก่ เพศ จำนวนแหล่งเงินทุน และที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล และการเข้าร่วมโครงการพัฒนาการเกษตรที่ภาครัฐดำเนินการ เช่น การฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกพืชเศรษฐกิจ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การส่งเสริมอาชีพหลังฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตร

เน้นการกระจายข้อมูลข่าวสารการเกษตรผ่านสื่อบุคคล การจัดให้มีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและการสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เป็นต้น ในขณะที่ปรารภนา มินเสน (2560) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การที่เกษตรกรได้มีการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทั้ง 3 โครงการ คือ การอบรม “แนวปฏิบัติมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย” การอบรม “บรรจุกัญท์และการพัฒนาต่อยอดสินค้าเกษตร” และการอบรม “แนวทางการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันเพื่อการบริหารจัดการฟาร์มและการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชน” นั้นก่อให้เกิดผลลัพธ์ 9 ด้านที่สอดคล้องกับความต้องการ 3 ระยะของเกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ดังนี้ 1) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 2) ด้านการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชน 3) ด้านการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร 4) ด้านการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชน 5) ด้านการพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัย 6) ด้านการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตรด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 7) ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย 8) ด้านการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ และ 9) ด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์

3. ประเด็นการพัฒนาตลาดจากการวิจัยนี้ พบว่า เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มการผลิตในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ กรณีสืบ (2558) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืน: ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ โครงการอาหารปลอดภัยตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยในการพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า จากการทดสอบสมมติฐาน คือ เพศ ต้นทุนการผลิต การรับรู้ข่าวสาร ประสบการณ์ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เกษตรกรบ้านโทะ หมู่ 8 ได้มีการระดมทุนเพื่อการผลิตในช่วงระยะเวลาที่สินค้าทางการเกษตรเป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับกนกกาญจน์ บุญประคม (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การเกิดกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชนขึ้น มีสมาชิกที่เข้าร่วมกองทุน และร่วมกันพัฒนากองทุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเมินได้จากการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมของสมาชิกกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน มีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สำหรับกรณีการจัดตั้งตลาดบ้านโทะนั้น ชุมชนจะให้ความสำคัญกับมาตรฐาน 3 ด้าน คือ ด้านมาตรฐานฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย ด้านสถานที่จำหน่าย และมาตรฐานการให้บริการแก่ลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับรัชนิกร ปัญญา (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ในการหาแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาตลาดสินค้า

เกษตรของชุมชน คือ การตลาดสินค้าเกษตรของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค โดยการแลกเปลี่ยนซื้อ-ขายสินค้าเกษตรของกลุ่มผ่านเครื่องมือทางการตลาดเพื่อสร้างกำไร การหาช่องทางในการจำหน่ายสินค้าเกษตร การส่งมอบสินค้า หรือการบริการสู่กลุ่มลูกค้า การกำหนดราคาสินค้าเกษตร จะเป็นไปตามกลไกราคาท้องตลาด หรือตามความพึงพอใจของผู้ซื้อ กลุ่มเกษตรกรต้องสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเน้นคุณภาพ ปริมาณ ตลอดจนบรรจุกัญชีของสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับราคาอีกทั้งการจัดวางสินค้าเกษตรและสถานที่ในการขายสินค้าเกษตร ควรเน้นความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดกลุ่มสินค้าให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อสร้างความน่าสนใจในการดึงดูดกลุ่มลูกค้าหรือผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย

จากการอภิปราย สามารถสรุปได้ว่าแม้การวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ที่มีก่อนหน้านี้ค่อนข้างมาก ทว่าข้อค้นพบ/องค์ความรู้ใหม่บางประการจากการวิจัยซึ่งเป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญ คือ 1) ประเด็นสภาพปัจจุบันของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย พบว่า การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่เกิดจากภาวะโลกร้อนในขณะนี้ เริ่มส่งผลกระทบต่อการผลิตพืชผักปลอดภัย 2) ความต้องการของชุมชนในการนำสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาด พบว่า เกษตรกรได้ผันตัวมาเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) มากขึ้น และ 3) แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อรองรับสินค้าเกษตรปลอดภัย พบว่า แนวโน้มการจำหน่ายสินค้าออนไลน์เข้ามามีบทบาทควบคู่ตลาดชุมชนมากขึ้น และมีทิศทางเติบโตในทางบวก โดยครองส่วนแบ่งกว่าร้อยละ 15 เมื่อเปรียบเทียบกับการขายในระบบตลาดดั้งเดิม ซึ่งปัจจัยร่วมสมัยเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน นำไปต่อยอดเชิงวิชาการเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ตลอดจนนำไปกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยบ้านโนะ ตำบลเมืองหลวง อำเภอยะห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ) เข้ากับตำบลกล้วยกว้าง ตำบลผักไหม และตำบลจานแสนไชย ในลักษณะคลัสเตอร์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในทักษะการผลิตและการตลาด อีกทั้งเป็นการควบคุมผลผลิตไม่ให้ล้นตลาด กรณีเป็นพืชผลทางการเกษตรประเภทเดียวกัน หรือเพิ่มกำลังการผลิตร่วมกัน กรณีมีความต้องการบริโภคสินค้าการเกษตรสูง

2. ควรมีการนำกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่จะเข้ามาส่งเสริมการตลาดใน 5 ประเด็น คือ การเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค การหาช่องทางในการจำหน่ายสินค้าเกษตร การส่งมอบสินค้า การกำหนดราคาสินค้าเกษตรแบบเพิ่มมูลค่า และการจัดวางสินค้าเกษตรและสถานที่ในการขายสินค้าเกษตร

3. ควรมีการผลักดันตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ให้ได้รับการรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) โดยกำหนดตัวชี้วัดให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 50 ของสินค้าที่จำหน่ายในตลาด และกำหนดมาตรฐานสถานที่จำหน่ายให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี (มาตรฐานตลาด) 6 ด้าน คือ ด้านสุขลักษณะทั่วไป ด้านการ

จัดการขยะมูลฝอย ด้านการจัดการน้ำเสีย ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านผู้นำสายสินค้า และด้านการมีส่วนร่วมกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ บุญประคม. (2557). การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนปลูกผักปลอดสารพิษในชุมชน ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค.
- กลุ่มพัฒนาเกษตรกรรม กองพัฒนาสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร. (2565). แนวทางการส่งเสริมเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในกลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- กังสาด เชาว์วัฒนกุล. (2560). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการตลาดเกษตรกร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ช่อมาลา มานะ. (2558). ศักยภาพการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เชษฐา จงกมล. (2557). รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายตลาดผักปลอดสารพิษในโรงพยาบาลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม.
- ปรารธนา มินเสน. (2560). การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พิรัชย์ กุลชัย. (2550). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรกรอินทรีย์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- รัชนิกร ปัญญา. (2560). การตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วีระศักดิ์ สมยานะ. (2560). ศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ และพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่. (2557). คู่มือพัฒนาสินค้าสู่เกษตรกรอินทรีย์. เชียงใหม่: สันติภาพแพ็คพรีนซ์.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). มาตรฐานสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการเกษตรแปรรูปกิจกรรมจัดทำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ งานพัฒนาองค์ความรู้สำหรับ SME (Knowledge Center). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (3) ประเด็น การเกษตร (พ.ศ. 2561-2580). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. (2557). โครงการตลาดนัดเกษตรกร. กรุงเทพฯ: สำนักฯ.
- สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักฯ. กรมฯ.
- สุพัฒตรา คณานิตย์. (2560). ความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง. (2560). *ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน*. ศรีสะเกษ: องค์การฯ.
Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2002). *World Agriculture:
Towards 2015/2030*. Rome: Patrick Evans.